

4. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов; под ред. Н.Ю. Шведовой. – М.: Русский язык, 1986. – 797 с.
5. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
6. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник / О.М. Бандурка. – Харків, 1998. – 480 с.
7. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В.М. Плішкін; за ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
8. Загородній В.Є. Основні напрями організації роботи районних (міських) прокуратур: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / В.Є. Загородній. – Одеса, 2009. – 20 с.
9. Нечипоренко С.І. Адміністративно-правові засади проходження служби в органах прокуратури України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Нечипоренко Сергій Ігорович. – Одеса, 2011. – 205 с.
10. Бурбика М.М. Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.М. Бурбика. – Київ, 2007. – 20 с.
11. Прокуратура Запорізької області: офіційний інтернет-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zap.gr.gov.ua/ua/structure.html>.
12. Генеральна прокуратура України: офіційний інтернет-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gr.gov.ua/ua/kersp.html>.
13. Дерев'янку В. Організація роботи з кадрами в органах прокуратури [Текст] / Вікторія Дерев'янку // Віче. – 2012. – № 8. – С. 7-9.
14. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.

УДК 342.951

КОНТРОЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЇХ ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ¹

Шевчук О.М., асистент

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Статтю присвячено висвітленню сутності контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів. Указано поняття, деталізовано та охарактеризовано ознаки, види, суб'єкт, об'єкт, зміст, юридичні факти контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів.

Ключові слова: контрольні правовідносини, державний контроль, обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Шевчук А.М. КОНТРОЛЬНЫЕ ПРАВООТНОШЕНИЯ В СФЕРЕ ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ, ИХ СОДЕРЖАНИЕ И ОСОБЕННОСТИ / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Украина

¹ У подальшому, якщо інше спеціально не застережено, вживається один термін “наркотичні засоби”, що означає сукупність – наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори. Це стосується і назви статті.

Статья посвящена сущности контрольных правоотношений в сфере оборота наркотических средств. Указано понятие, детализированы и охарактеризованы признаки, виды, субъект, объект, содержание, юридические факты контрольных правоотношений в сфере оборота наркотических средств.

Ключевые слова: контрольные правоотношения, государственный контроль, оборот наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Shevchuk A.M. CONTROL RELATIONSHIP IN TRAFFICKING DRUGS, THEIR CONTENTS AND FEATURES / National university of "Law academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise", Ukraine
Thus, the direct object of the control relationships in drug trafficking activity is controlled by entities related activities, namely, production, manufacture, purchase, storage, release, accounting, transportation, transfer, destruction of narcotics and drugs abuse which can cause addiction. There is a control relationship by nature, are organizational, their subject, on the one hand, are always the public authorities of the State, on the other - natural or legal persons (or their representatives) in the implementation of state control in the sphere of drug trafficking.

In our opinion, especially in the area of legal control drug trafficking is the extended scope, goal orientation, a special sphere of. One of the features of the control relationships is that they have an extended scope, since there are not only in the public domain related to legitimate traffic, also affect relations in combating illicit relationship and to prevent the spread of drug addiction. An example of the control relationships are relationships arising under the rules of the Law "On narcotic drugs, psychotropic substances and precursors", which establishes the procedure for state control, the powers of the executive power and the rights and obligations of natural and legal persons in the field of drug trafficking.

Another specific feature of the control relationships in narcotic drugs is that they have a target orientation. These relationship aimed at the timely and complete formation of the proper legal drug trafficking, prevention of violations and the like. Targeting control relationships expressed in the direction of the control body, where each body has its own course of action, it should be of the objectives identified by relevant regulations.

Before any Member State in the activities related to drug trafficking is always twofold. First of all - the full and timely supply and distribution of drugs, depending on the health needs of the citizens of the state to realize the right to health (approval of quotas, that is, the estimated needs, the number of production and import of certain drugs a year). This activity of the state is at its core distribution, and hence the relationship arising from this are called distribution. Secondly - the rule of law in drug trafficking. In this case, there is a control function activity, which indicates the presence of the control relationships.

Some value has a clear definition of the subject of the relationship, because it allows us to explain and correct the behavior of the subjects, since the object of the control data is inseparable from the activities of legal entities. Given the above, it can be concluded that the control relationship are procedural in nature, so that we can talk about the control process. There is a need to consider the legal control of their movement, in terms of the creation, change and termination. Emergence, change and termination of any legal relationship due to various reasons and facts.

Key words: control relationship, state control, narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

Для розвитку України як правової держави важливим є те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст.3), із першочергових завдань є захист життя людини (ст.27) та належна реалізація прав та свобод людини і громадянина й реальне втілення в життя конституційного припису (ст.49), що закріплює право на охорону здоров'я [1]. У Всесвітній доповіді ООН, приуроченій до Міжнародного дня боротьби зі зловживанням наркотичними засобами та їх незаконним обігом, зазначено, що героїн, кокаїн та інші дурмани щороку вбивають майже 200 тисяч жителів Землі. У 2010 році заборонені наркотики хоч раз приймали майже 230 млн осіб віком від 15 до 64 років. Їх не стало менше і в наступні роки, оскільки країни, які постачають сировину для виготовлення наркотиків і самі наркотики, тільки нарощують свої потужності [2]. В Україні на сьогодні фахівці не вагаються щодо оцінки ситуації, яка набула досить широкого розповсюдження щодо немедичного вживання наркотичних засобів [3]. Тобто державний контроль у сфері обігу наркотичних засобів є малоефективним. Тому одне з найважливіших завдань держави – це створення дієвого державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів, що полягає в необхідності підвищення ефективності та умов належного правового забезпечення регулювання правовідносин у зазначеній сфері.

У юридичній науці окремим питанням дослідження правовідносин приділяли увагу такі українські й зарубіжні вчені, як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, Є.В. Додін, С.В. Ківалов, Ю.М. Козлов [4], В.Я. Настюк, С.Г. Стеценко, В.М. Гарашук, О.І. Харитоновна [5], Р.О. Халфина [6] та ін. Однак вивчення особливостей сучасного стану контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів залишились поза увагою науковців. Підкреслює актуальність, те що дослідження контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів дозволяє "повніше і глибше розкрити роль права як організуючого фактора,

від якого у більшості випадків залежать результати контрольної діяльності, допомагає повніше і краще використовувати юридичні механізми контролю, вдосконалювати його” [7, 181].

Тому метою статті є вивчення особливостей контрольних правовідносин в сфері обігу наркотичних засобів. У юридичній науці встановлено, що “кожна галузь права має у своїй основі специфічний, якісно особливий вид суспільних відносин” [8, 15]. Отже регулювання здійснення державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів знаходиться під постійним впливом цього “якісно особливого” виду суспільних відносин.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють контрольні правовідносини в сфері обігу наркотичних засобів, є Закон України від 15 лютого 1995 р., № 60/95-ВР [9], Указ Президента України від 13 квітня 2011 р., № 457/2011, у якому вказано, що Державна служба України з контролю за наркотиками (далі – ДСКН України), є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері формування та забезпечення реалізації державної політики з питань обігу наркотичних засобів та здійснює державне регулювання та контроль за обігом наркотичних засобів та заходів із протидії їх незаконному обігу [10], постанова КМ України від 6 травня 2000 р., № 770, де визначено перелік наркотичних засобів [11], постанова КМ України від 3 червня 2009 р., № 589, у якій затверджено порядок провадження діяльності, пов’язаної з обігом наркотичних засобів та контролю за їх обігом [12] та інші нормативні акти.

Зміст регулювання правовідносин полягає у визначенні на нормативному й індивідуальному рівнях відповідно до цілей останнього меж дозволеної і забороненої поведінки суб’єктів, установленні ідеальних моделей їх відносин у певних життєвих ситуаціях [13, 208]. Крім того, правовій регламентації даного виду правовідносин характерне те, що своїми юридичними нормами держава вказує міру можливої й належної поведінки, а також обставини й гарантії її забезпечення. Наведене свідчить, що саме держава в особі своїх уповноважених органів установлює загальні засади (цілі, завдання, межі) й розробляє основні заходи державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів [14, 276].

Відмітимо, що серед суттєвих ознак контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів необхідно виділити їх вольовий характер. А.К. Стальгевич вважає, що вольовий характер правовідносин означає, що суб’єкти правовідносин проявляють у процесі їх реалізації свою індивідуально-суб’єктивну волю: користуються своїми правами і виконують певні обов’язки [15, 24].

Зазначимо, що контрольним правовідносинам у сфері обігу наркотичних засобів властиві всі ті суттєві ознаки, які притаманні правовідносинам і, звичайно, адміністративним правовідносинам взагалі. Щоб дати визначення контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів, розкрити його особливості, необхідно, перш за все, зазначити, що вони є одним із видів адміністративних правовідносин. Ю.П. Битяк вказує, що адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов’язку, урегульованих нормами адміністративного права [16, 57]. З точки зору С.Г. Стеценка, такі відносини – це результат впливу адміністративно-правових норм на поведінку суб’єктів адміністративного права, внаслідок якого між ними виникають правові зв’язки [17, 82].

Тематика даного дослідження вимагає приділити особливу увагу таким елементам контрольних правовідносин в сфері обігу наркотичних засобів, як об’єкт, суб’єкт і зміст. При дослідженні структури контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів доцільно зазначити, що, наприклад, С.Г. Стеценко відносить до структури адміністративно-правових відносин: суб’єкт, об’єкт та зміст [17, 85]. Т.О. Коломоець вказує, що до цієї структури входять: суб’єкти, об’єкти та юридичні факти [18, 19]. Г.В. Кикоть, який зазначає, що тривалий час поширеною була думка, згідно з якою правове відношення складається із трьох (суб’єкт, об’єкт, зміст), або чотирьох (суб’єкт, об’єкт, суб’єктивні права, юридичні обов’язки) елементів. Проте останнім часом у працях із загальної теорії права все частіше йдеться не про “склад”, а про “структуру” правового відношення з наголосом на тому, що характеризувати варто не лише елементи останнього, як явища статистичного, а також досліджувати і взаємозв’язок, взаємодію його структуро утворюючих складових [19, 72]. Приймаючи за основу такий підхід, уявляється необхідним при дослідженні структури контрольних правовідносин в сфері обігу наркотичних

засобів уточнити наступні елементи: а) суб'єктів, між якими воно встановлюється; б) зміст правовідносин; в) об'єкт; г) юридичні факти, які встановлюють відповідні правовідносини.

Необхідним елементом будь-яких правовідносин, а отже, і контрольних у сфері обігу наркотичних засобів, є суб'єкт, який сприяє реалізації контрольної норми. Стосовно суб'єкта, всі інші компоненти мають допоміжний, похідний характер [7, 43]. Суб'єкт – це учасник цих відносин, які мають конкретні права і обов'язки [17, 85].

Що стосується такого елемента, як зміст правовідносин, то це сукупність юридичних прав і обов'язків суб'єктів правовідносин. Юридичні права – міра дозволеної поведінки, що визначається державою. Юридичні обов'язки – міра необхідної поведінки, яка забезпечується державою [17, 85]. У змісті правовідносин, які виникають під час здійснення державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів, “слід розрізняти матеріальний і юридичний зміст правовідносин” [14, 509]. Під матеріальним розуміється фактична поведінка суб'єктів правовідносин. Юридичний зміст складають суб'єктивні юридичні права і обов'язки, встановлені нормами антинаркотичного законодавства. Інакше кажучи, зміст контрольних правовідносин, що складаються в процесі здійснення державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів, визначає межа можливої поведінки суб'єктів, які беруть участь у цьому обігу, регламентована нормами законодавства в цій сфері.

На думку О.Р. Дашковської, під об'єктом правовідносин розуміють матеріальні або нематеріальні блага, заради отримання, передачі або використання яких виникають права й обов'язки учасників правовідносин [13, 343]. М.І. Матузов вважає, що об'єктом правовідносин служить те, на що спрямовані суб'єктивні права і юридичні обов'язки їх учасників, тобто те, заради чого виникають самі правовідносини [20, 528]. С.Г. Стеценко вказує, що об'єкт – це заради чого виникають правовідносини, це матеріальні, духовні та інші соціальні цінності. Традиційно всіх суб'єктів адміністративно-правових відносин поділяються на індивідуальні та колективні [17, 85]. У науковій та навчальній літературі під юридичними фактами розуміються конкретні життєві обставини, які спричиняють відповідно до норм права настання тих чи інших правових наслідків – виникнення, зміну чи припинення правовідносин [21, 5].

Контрольні правовідносини в сфері обігу наркотичних засобів за кількісним складом є складними, оскільки учасниками з одного боку є фізичні особи або юридичні особи згідно із Законом України “Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори” [9], а із іншого – уповноважений державний орган, наприклад, ДСКН України.

Так, ДСКН України при здійсненні державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів: а) контролює діяльність територіальних органів ДСКН України (пп.3 п.5); б) організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю ДСКН України, її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління (пп.5 п.5). А також визначає в межах своїх повноважень порядок проведення контролю та здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання ліцензійних умов (пп.10 п.4); розробляє та затверджує (п.14 пп.4), видає ліцензійні умови провадження господарської діяльності (пп.15 п.4), та приймає в установленому порядку рішення про анулювання ліцензії (пп.16 п.4), здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання порядку знищення наркотичних засобів (пп.19 п.4), проводить відбір зразків лікарських засобів та речовин для проведення експертизи з метою визначення вмісту в них наркотичних засобів (пп. 22 п.4); утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, установи та організації, затверджує їх положення (статути), в установленому порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, формує кадровий резерв на посади керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління ДСКН України (пп.38 п.4) [10].

Таким чином, безпосереднім об'єктом контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є діяльність підконтрольних суб'єктів, що пов'язана видами діяльності, а саме: виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, відпуском, обліком, перевезенням, пересиланням, знищенням наркотичних засобів, а також наркотичних лікарських засобів, зловживання якими може викликати наркотичну залежність. Тобто контрольні правовідносини за своєю природою є організаційними, їх суб'єктом, з одного боку, завжди виступають державні органи держави, з другого – фізичні і юридичні особи (або їх представники) в процесі здійснення державного контролю в сфері обігу наркотичних засобів.

На нашу думку, особливостями контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є розширена сфера дії, цільова спрямованість, особлива сфера виникнення. Однією із особливостей контрольних правовідносин є те, що вони мають розширену сферу дії, бо виникають не тільки в сфері діяльності держави пов'язаної із законним обігом, зачіпають також відносини в сфері протидії незаконному обігу та правовідносини щодо запобігання поширенню наркоманії. Прикладом контрольних відносин є відносини, що виникають на підставі норм Закону “Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори” [9], який встановлює порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу наркотичних засобів.

Наступною специфічною особливістю контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є те, що вони мають цільову спрямованість. Ці правовідносини спрямовані на своєчасне і повне формування належного законного обігу наркотичних засобів, на попередження порушень тощо. Цільова спрямованість контрольних правовідносин виражена у напрямках дій органу контролю, де кожен орган має свій напрям дій, що впливає із його завдань, які визначені відповідними нормативними актами.

Перед будь-якою державою у сфері діяльності, пов'язаною з обігом наркотичних засобів, завжди стоять два завдання. По-перше, повне та своєчасне забезпечення та розподіл наркотичних засобів залежно від потреб охорони здоров'я для громадян держави з метою реалізації права на здоров'я (затвердження квот, тобто оціночні потреби, за кількістю виробництва та імпорту тих чи інших наркотичних засобів на рік). Ця діяльність держави є за своєю суттю розподільчою, а отже і відносини, що виникають при цьому, мають назву розподільчих. По-друге, забезпечення законності під час обігу наркотичних засобів. У даному випадку існує контрольна функція діяльності, а це свідчить про наявність контрольних правовідносин.

Певну цінність має чітке визначення предмета цих відносин, бо це дозволяє пояснити і скорегувати поведінку суб'єктів, оскільки сам об'єкт даних контрольних правовідносин невіддільний від діяльності суб'єктів. Враховуючи вищевказане, можна зробити висновок, що контрольні правовідносини мають процесуальний характер, отже можна говорити про контрольний процес. Виникає потреба розглянути контрольні правовідносини в їх русі, з погляду виникнення, зміни і припинення. Виникнення, зміна та припинення будь-яких правовідносин обумовлені різними причинами та фактами.

Підставою виникнення контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є закон чи будь-який інший підзаконний нормативний акт. Але для виникнення конкретного контрольних правовідносин цього не достатньо. При розмежуванні підстав й умови виникнення, зміни і припинення правовідносин умовами, у даному випадку, є правосуб'єктність учасників цих відносин та наявність відповідних правових норм [16, 57]. Необхідною підставою є наявність юридичного факту, тобто певної обставини, з якою норма права пов'язує рух правовідносин, тобто їх виникнення, зміну і припинення. Підставами виникнення зміни та припинення контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є різноманітні юридичні факти. Загальновизнаною є класифікація юридичних фактів за вольовою ознакою на юридичні дії і юридичні події [16, 58]. Повертаючись до підстав виникнення контрольних правовідносин, потрібно вказати і ще на одну особливість: у деяких випадках для їх виникнення потрібна сукупність певних юридичних фактів. Прикладом таких правовідносин є контрольні, що виникають за зверненням правоохоронних органів, за дорученням інших державних органів.

Юридичний вчинок – це правомірна дія, з якою правова норма пов'язує юридичні наслідки в результаті самого факту вольової дії [13, 347]. Прикладом юридичного вчинку є подання у встановленому порядку суб'єктом господарювання в сфері обігу наркотичних засобів скарги про порушення законодавства посадовими особами контролюючого органу під час проведення перевірки або подання документів обов'язкової звітності, у яких виявлено недостовірність даних. Але в даному випадку поряд з юридичним вчинком як підставою виникнення контрольних правовідносин, повинен бути і акт про призначення такої перевірки. Із викладеного вище можна зробити висновок, що юридичні вчинки, як підстави виникнення контрольних правовідносин, можуть виражатися у формі правомірних дій підконтрольного суб'єкта, а також правомірних дій інших осіб.

Крім правомірних юридичних дій, які є підставою виникнення контрольних правовідносин сфері обігу наркотичних засобів, такими підставами є і неправомірні дії. Така неправомірна дія називається правопорушенням. Порушення правових норм може бути не лише активними діями підконтрольних суб'єктів, а і пасивними діями або бездіяльністю, яка в свою чергу може бути підставою виникнення контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів. Так, наприклад, неподання суб'єктом підприємницької діяльності у встановлений строк документів обов'язкової звітності щодо наркотичних засобів є обставиною, за наявності якої проводиться перевірка.

Юридичні факти у вигляді юридичних подій також тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення контрольних правовідносин. Наприклад, проведення реорганізації (ліквідації) підприємства є обставиною, за наявності якої проводиться перевірка. Отже, ці юридичні факти також є підставами виникнення, зміни і припинення контрольних правовідносин. Юридичні дії – це вольова поведінка відповідних суб'єктів, тобто те, що від них залежить. Вони поділяються на правомірні, тобто ті, які здійснюються відповідно до приписів норм, і неправомірні [16, 58].

Щодо підстав виникнення, зміни та припинення контрольних правовідносин в сфері обігу наркотичних засобів, то, на нашу думку, ними є індивідуальні акти та юридичні вчинки. Основне місце в системі правомірних юридичних дій належить індивідуальним актам, які впорядковують вплив на суспільні відносини, вирішують певні юридичні питання, але чомусь не знайшли свого відображення в актах нормативного характеру. Під індивідуальним актом потрібно розуміти правомірну дію суб'єкта правовідносин, з якою пов'язані юридичні наслідки [16, 58].

Так, ДСКН України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМ України. ДСКН України в межах своїх повноважень, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів КМ України видає накази, які підписує Голова ДСКН України, організовує та контролює їх виконання. Нормативно-правові акти ДСКН України підлягають державній реєстрації в установленому законодавством порядку. Рішення ДСКН України, прийняті в межах її повноважень, обов'язкові для виконання центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності та громадянами. ДСКН України в разі потреби видає разом з іншими органами державної влади спільні акти (ст.9 Указу) [10].

Усі зазначені акти нормативного характеру, що видає ДСКН України, є умовами виникнення, зміни та припинення контрольних правовідносин сфері обігу наркотичних засобів. Ці акти є результатом реалізації державно-владних повноважень компетентних органів контролю сфері обігу наркотичних засобів. До них належать накази, рішення, розпорядження, постанови про проведення конкретних контрольних дій, тобто про проведення конкретної перевірки. У таких індивідуальних актах вказується конкретний об'єкт контролю, тобто відповідне підприємство, установа чи організація, суб'єкт контролю; форма та метод його проведення, завдання та мета, яку ставить перед собою контролюючий орган, чітко вказуються права і обов'язки суб'єктів, конкретні результати проведення контрольних заходів. Усі індивідуальні акти, що видаються контролюючими органами, є актами разової дії.

Якщо при здійсненні контрольної діяльності суб'єктом контролю будуть виявлені порушення правил обігу наркотичних засобів, які відображені у відповідних актах-підсумках, то це є підставою для притягнення до відповідальності відповідних підконтрольних суб'єктів. При застосуванні санкцій виникають відносини відповідальності, підставою виникнення яких є результат перевірки. Ці відносини можна вважати різновидом контрольних правовідносин.

Необхідно звернути увагу на те, що в певних випадках акти-підсумки здійснення контролю в свою чергу можуть бути підставою виникнення нових контрольних правовідносин в сфері обігу наркотичних засобів. Одним із видів індивідуальних актів є акти, що містять певну інформацію, або точніше: повідомлення – це інформаційні акти. Вони можуть бути направлені як підконтрольним суб'єктам, так і іншим державним органам. Серед таких актів можна назвати листи органів контрольної служби, постанови та висновки, які направляються керівництву об'єкта, що перевіряється для відповідного реагування і вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень. Про результати їх розгляду та заходи реагування обов'язково

повідомляються контрольні органи. Звичайно, контрольні правовідносини сфері обігу наркотичних засобів існують не постійно. Вони певним чином припиняються. Як правило, вони припиняються, якщо завершені контрольні дії, тобто проведено відповідні контрольні заходи. У певних випадках контрольні правовідносини можуть припинитися у зв'язку з ліквідацією чи реорганізацією підконтрольного суб'єкта.

Отже, специфікою контрольних правовідносин сфері обігу наркотичних засобів є: а) вони виникають саме у сфері контрольної діяльності держави, яка характеризується специфічними суб'єктами, об'єктами, завданнями, б) є організаційного характеру, оскільки їх метою є забезпечення, організація належного функціонування певних ланок системи, в) безпосередньо пов'язані з контрольною функцією, яка фактично є об'єктивною основою контролю, створює умови для його здійснення, г) мають похідний характер, бо складаються не заради забезпечення своїх інтересів, а заради реалізації інтересів інших суспільних відносин, якими, у даному випадку, будуть розподільчі відносини. Також зазначимо, що державний контроль не є інструментом діяльності держави в цій сфері, а має призначення попереджати чи сприяти усуненню помилок у цій діяльності. Тому контрольні правовідносини у сфері обігу наркотичних засобів виконують допоміжну роль стосовно інших правовідносин, які виникають у цій сфері, бо контролювати можна лише те, що вже є наяву. Отже, можна зробити висновок, що передумовою виникнення контрольних правовідносин у сфері обігу наркотичних засобів є наявність розподільчих відносин, становлення і розвиток останніх спонукає виникнення перших.

Враховуючи викладене вище, можна дати визначення контрольним правовідносинам у сфері обігу наркотичних засобів – це один із видів правовідносин, які мають розширену сферу дії, цільову спрямованість, організаційний, похідний характер та виникають на підставі контрольних норм у сфері діяльності держави, пов'язаної з цим обігом.

У зв'язку із вищенаведеним вкажімо, що контрольні правовідносини в сфері обігу наркотичних засобів мають певні особливості порівняно з іншими видами правовідносин щодо таких складових, як суб'єктний склад, об'єкт, зміст і підстави виникнення. Запропонований аналіз особливостей контрольних правовідносин може стати підґрунтям для подальшого теоретичного дослідження щодо зміни і припинення таких правовідносин, сприятиме усуненню протиріч при здійсненні державного контролю в цій сфері та протидії незаконному обігу наркотичних засобів та запобіганню поширення наркоманії, а також у подальшому удосконаленню антинаркотичного законодавства України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Тимошенко В.А. Ми повинні змінити ставлення до наркоманів, щоб вони не мали потреби приховувати свою проблему / [інтерв'ю з головою Державної служби України з контролю за наркотиками В.А. Тимошенко] // Урядовий кур'єр. – 2012 р., 3 серпня.
3. Климовська Н. Україна розжилася на власний вірус СНІДУ / Н. Климовська // Київські відомості. – 1995. – 6 груд.
4. Козлов Ю.М. Административные правоотношения / Ю.М. Козлов. – М.: Юрид. лит., 1976. – 184 с.
5. Харитоновна О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): монографія / О.І. Харитоновна; Одес. юрид. акад. – О.: Юрид. літ., 2004.–328 с.
6. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М.: Юрид. л-ра, 1974. – 351 с.
7. Шорина Е.В. Контроль за деятельностью органов государственного управления в СССР: монография / Е.В. Шорина. – М.: Наука, 1981. – 301 с.
8. Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права: монография / С.Н. Братусь. – М., 1963 г. – 196 с.
9. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від

- 15.02.1995 р., № 60/95-ВР // Відом. Верх. Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 60.
10. Положення Державної служби України з контролю за наркотиками: Указ Президента України від 13.04.2011 р., № 457/2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29. – Ст. 1263.
 11. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: постанова КМ України від 06.05.2000 р., № 770 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 19. – Ст. 789.
 12. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: постанова КМ України від 03.06.2009 р., № 589 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 44. – Ст. 1477.
 13. Загальна теорія держави і права: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.]. – Х.: Право, 2010. – 584 с.
 14. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підруч. / О.Ф. Скакун. – Х.: Еспада, 2009. – 752 с.
 15. Стальгевич А.К. Некоторые вопросы теории социалистических правовых отношений / А.К. Стальгевич // Советское государство и право. – 1957. – № 2. – С. 23-33.
 16. Адміністративне право України: підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В.В. Богуцький [та ін.]. – Х.: Право, 2010. – 624 с.
 17. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2009. – 640 с.
 18. Адміністративне право України: підруч. / за ред. Т.О. Коломоєць. – К.: Істина, 2009. – 480 с.
 19. Кикоть Г.В. Юридичні факти в системі правовідносин: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Г.В. Кикоть; ІДП НАН України. – К., 2006. – 198 с.
 20. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Юрист, 2002. – 776 с.
 21. Исаков В.Б. Юридические факты в советском праве / В.Б. Исаков. – М.: Юрид. лит., 1984. – 144 с.

УДК 342.9: 5.08

ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ

Шурупова К.В., к.ю.н., доцент

Криворізький національний університет

У дослідженні автор розглядає актуальність проблем, пов'язаних із визначенням підстав адміністративної відповідальності посадових осіб державних органів за порушення законодавства про доступ до інформації. Автор детально описує такі підстави, як ненадання відповіді на запит, неоприлюднення інформації, необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, нездійснення реєстрації документів, навмисне приховування або знищення інформації чи документів.

Особлива увага приділена аналізу порушень інформаційного законодавства з боку посадових осіб державних органів в Україні.

Ключові слова: право на доступ до публічної інформації, адміністративна відповідальність посадових осіб державних органів за ненадання або несвочасне надання інформації, трискладовий тест, інформаційний запит, неоприлюднення інформації, приховування або знищення інформації.